І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXV. Ч. 146. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 1-го СЕРПНЯ 1958 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, AUGUST 1, 1958 No. 146. VOL. LXV.

СЕНАТ ЗБІЛЬШИВ ОБОРОННИЙ БЮДЖЕТ ДО 40 БІЛЬЙОНІВ

Вашингтон. — В середу дня 30 липня ц. р., Сенат прийняв одноголосно — 71 проти 0 голосами законопроєкт про бюджет збройних сил ЗДА в сумі 40,032,811.000 долярів, значить на 1,245,841,000 долярів більше, як цього вимагав уряд і майже на 5 більйонів більше, як було ухвалено на оборонні цілі минулого року. Тому, що бюджет прийнятий Сенатом є на 1,600,000,000 долярів вищий від бюджету прийнятого вже Палатою Репрезентантів, сенатський законопроєкт перед відісланням його до підпису Президентові мусить бути узгіднений окремою спільною конференцією зложеною з представників Сенату і Палати Репрезентантів. Гроші, додані в сенатському законопроєкті, призначені на збудування додаткових підводних човнів, узброєних у ракети, тяжких джетових бомбардувальників і великих транспортових літаків, як теж на вдержання відповідної кількости наземних військ. Вирішено збільшити бюджет оборони тому, що — як заявили деякі із сенаторів — Конгрес побоюється, що започатковані урядом редукції людського стану окремих збройних сил, зокрема армії і морської піхоти можуть послабити оборонну спроможність країни. Прийнятий Сенатом законопроєкт визначає — на думку сенаторів „абсолютне мінімум" потрібне для вдержання американських збройних сил на відповідному рівні. Дальше зменшування людського стану армії і морської піхоти могло б вплинути на те, що ЗДА були б нездібні давати собі раду в менших конфліктах. Науковці, що „воюють" потисненням ґудзика, ніколи не заступлять піхотинця із рушницею. Рішення Сенату в справі збільшення оборонного бюджету є відповіддю на пляни уряду зменшити стан армії з 900,000 до 870,000 морської піхоти з 200,000 до 175,000, національної Гвардії з 400,000 до 360.000, і резерви з 300,000 до 270,000. Не зважаючи на збільшення оборонного бюджету Сенатом, уряд, зокрема секретаріят оборони, обстоює свої пляни редукції, заявляючи, що вдержування більшої кількости вояків в активній службі не вплине шкідливо на оборонну спроможність країни. У прийнятому Сенатом бюджеті признано додатково 638,000,000 дол. для фльоти (збудування шістьох підводних човнів озброєних ракетами замість двох), 123,700,000 для летунства, 140,000,000 на збудування додаткових великих транспортових літаків і крім того ухвалено 600,000,000 для збільшення платень військовикам. В загальному сенатський законопроєкт признає 9,074,170,000 для Армії, 11,424,073,000 для фльоти, 18,161,618,000 для летунства і решту на загальні оборонні видатки.

ЗДА можуть витрачати на оборону 60 більйонів без шкоди для економіки

Вашингтон. — Комісія Економічного Розвитку стверджує, що ЗДА могли б річно видавати на свою оборону по 60 більйонів долярів, і це зовсім не шкодило б економіці країни, коли б ті всі гроші йшли з зібраних податків. Ця Комісія твердить, що кожна країна може видавати на свою свою оборону коло 15% своєї крайової продукції. 60 більйонів долярів — це 15% крайової продукції, і тому 60-більйоновий оборонний бюджет ЗДА зовсім не „зруйнував би" фінансів цієї країни, як дехто побоюється. Тепер ЗДА видають на свою оборону коло 40 більйонів долярів річно. Комісія Економічного Розвитку складається з визначних промисловців і підприємців, а головою підкомісії, яка займалася справою оборонного бюджету був колишній підсекретар оборони Вільям С. Форстер, який відбув окрему пресову конференцію.

Уряд вимагає $13,150,000 на будову прототипа бомбосховища

Вашингтон. — Уряд виготовив програму в ділянці будови протилетунських бомбосховищ і покищо вимагає від Конгресу 13,150,000 дол. на будову одного прототипа бомбосховища та на потрібні досліди і усвідомлення громадянства про шкідливість атомової радіяції. Цей урядовий плян є дуже маленький в порівнянні з минулорічним проєктом Комісії Ґейтера, яка плянувала побудувати протилетунські бомбосховища коштом 22-ох більйонів дол. Директор уряду оборони і цивільної мобілізації Ліо А. Ґеґ заявив, що початкову суму треба б збільшити до 29, 338,000 дол., бо треба видати 7,188,000 на радіяційні детектори і 9,000,000 долярів на допомогу стейтам і міським управам на видатки в зв'язку з цивільною обороною.

8 осіб згинуло в катастрофі джетового бомбовика Б-52

Лаймстовн. Мейн. — 29-го липня великий джетовий бомбовик типу Б-52 під час вишкільного лету з невідомих причин розбився, перелітаючи дуже близько попри фармерський дім. В цій катастрофі згинуло 8 летунів, а врятувався тільки інструктор пілот, майор Муді Е. Дітон, якого відвезли до шпиталю, де його стан здоров'я, визнали за добрий. Деякі частини бомбовика розкинені по 20-акровому просторі. Бомбовики типу Б-52 збудовані так, що можуть везти нуклеарну зброю. Один бомбовик цього типу коштує 8 мільйонів долярів.

В АМЕРИЦІ

● **В середу 30-го липня президент Айзенгавер** не відбував пресової конференції, бо не мав на те часу, зайнятий конференцією з італійським прем'єром Амінторе Фанфані і кризою на Середньому Сході. Айзенгавер не мав пресової конференції вже три тижні.

● **21-річний син** головного дорадника президента Айзенгавера Шермана Адамса, Семюел Адамс, одружується з 21-річною Ненсі Морріс із Линколну, Масс. Батько молодої є атомовим спеціялістом. Семюел Адамс працює тепер в Канаді, а у вересні почне останній рік студій в Дортмутському Каледжі.

● **Вояки 505-го батальйону** керованих ракет в Амітивіллі, Лонґ Айленд, довідалися, що 12-річна Мерилін Картер важко попечена під час пожежі лежить у шпиталі і потребує крови для трансфузії. 50 вояків цього батальйону запропонували свою кров, щоб врятувати хвору дівчину.

● **Фабрика Вікерс-Армстронґ** випродукувала протитанкову автоматичну зброю, яку може носити один вояк. Ця зброя відзначається найбільшою точністю і може знищити навіть найбільші танки.

● **8-річний Джеймс Фроссанд з Есканенн, Мишиґен,** ловлячи вудкою рибу в ріці Литл Барк, раптом побачив біля себе ведмедя, що спокійно йшов понад берегом. Переляканий хлопець витягнув вудку з води і ненароком закинув її на ведмедя. На щастя, вудка зламалась і настрашений рибалка утік.

Три сталеві концерни збільшили ціну на свої продукти

Ню Йорк. — Черґові 3 великі продуценти виробів із сталі — Ріпаблік Стіл Корпорейшен, Джонс енд Ловлін Стіл Корпорейшен і Нешенел Стіл Корпорейшен подали до відома, що вони вирішили побільшити ціну сталевих продуктів на 4,50 дол. від тонни. В цьому приєдналися вони до Армко Стіл Корпорейшен, яка сповістила про пляноване підвищення цін вже у вівторок цього тижня. Пересічна ціна сталі перед збільшенням зносила 146 дол. за тонну. Керівництва згаданих фірм сподіваються, що за ними підуть теж інші фабрики сталевих продуктів. Запляноване збільшення цін викликало серед продавців і покупців занепокоєння, бо воно приведе автоматично до збільшення цін на авта і на інші продукти домашнього вжитку. Сенатор Кіфовер висловив острах, що в теперішній ситуації така підвишка цін матиме дуже фатальні наслідки і може привести до страйку покупців.

Мічел оскаржує демократів в саботуванні робітничих реформ

Вашингтон. — Секретар праці Джеймс П. Мічелл на пресовій конференції гостро виступив проти демократичних конґресових провідників, закидаючи їм саботування законопроєкту про демократизацію робітничих організацій та охорону робітничих добродійних фондів. Мічелл гостро критикував Крайове Товариство Підприємців і Торговельну Палату за їхню опозицію до законопроєкту сенаторів Кеннеді й Ірвінґа Айвса. Мічелл виступив проти спікера Палати Репрезентантів, Сема Рейбирна і голови Комісії Праці і Виховання в Палаті, конґресмена Ґреґема А. Бардена за те, що вони припізнили акцію в Палаті для ухвалення робітничого законопроєкту. Сенатор Кеннеді заявив, що йому дивними являються слова Мічелла, який досі нічого не зробив для підтримки робітничого законопроєкту в Конґресі. Голова Комісії Праці в Палаті Репрезентантів конґресмен Ґреґем А. Барден заявив, що в найближчому часі не передбачається переслухань в справі ухвалення закону про демократизацію робітничих спілок та про охорону робітничих фондів. Інші члени погоджуються в тому, що на цій сесії немає виглядів на ухвалення цього законопроєкту, бо немає часу на переслухання і дебати. Комісія Праці в Палаті дістала цей законопроєкт доволі пізно з Сенату. Співавтор цього законопроєкту сенатор Кеннеді твердить, що „лоббісти" Крайового Товариства Підприємців „вбили" в Палаті цей проєкт. Але голова КТП Мілтон С. Лайтнер заперечує це оскарження, кажучи, що спікер Палати Сем Рейбирн тримав в себе той законопроєкт цілий місяць, поки відіслав його до Комісії Праці.

Конґрес визначає законопроєкти, які треба вирішити на цій сесії

Вашингтон. — Демократичні провідники Конґресу визначають список тих законопроєктів, які „мусять" бути вирішені ще на цій сесії. Це не є офіційний список, бо не відомо, коли Конґрес закінчить працю. Деякі демократи хотіли б закінчити сесію при кінці найближчого тижня, але провідник демократів в Сенаті сенатор Линдон Б. Джансон заявив, що не вдасться цього досягнути. Так само думає і спікер Палати Репрезентантів Сем Рейбирн. Невирішені ще й досі такі важливі законопроєкти як видатки на оборону, на допомогу закордонові, взаємний торговельний договір, будівельна програма, рільничий законопроєкт, справа збільшення висоти федерального заборгування, видатки на стипендії студентам академічних шкіл, збільшення старечих пенсій із соціяльного забезпечення, допомога економічно пошкодованим районам. Як бачимо, то Конґрес має ще багато праці і йому треба б більше часу, як на це визначають його провідники.

Палата признала колишнім президентам 25-тисячну пенсію

Вашингтон. — 30-го червня Палата Репрезентантів ухвалила законопроєкт про те, щоб колишні президенти ЗДА могли діставати річну пенсію в сумі 25,000 долярів, а вдови по колишніх президентах по 10,000 дол. Від цих пенсій треба буде платити податок. Палата відкинула ті пункти з законопроєкту, який минулого року одноголосно прийняв був Сенат, щоб колишні президенти мали безплатні бюра в урядових будинках, окремих урядовців в тих бюрах оплачуваних державою та право на безплатне висилання поштових посилок. Палата прийняла законопроєкт більшістю 165-ох до 45-ох голосів, і тепер окрема конференція, складена з сенаторів і конґресменів, має узгіднити різниці в обох законопроєктах, поки можна буде відослати один проєкт до підпису президентові Айзенгаверові.

В Маямі заарештовано 16 осіб і сконфісковано багато зброї

Маямі, Флорида. — Митні урядовці заарештували 16 осіб і сконфіскували цілий літак з різною зброєю, яка була призначена на озброєння 150 вояків. Урядовці гадають, що той озброєний загін мав діяти проти домініканського президента Рафаєля Л. Трухільо, хоч заарештовані твердять, що цей транспорт зброї був призначений для повстанців на острові Кубі, яких поборює уряд президента Батісти. Митний аґент Чарлз Е. Вятт сказав, що між заарештованими є найбільше домініканських громадян, які живуть в Ню Йорку. При заарештованих знайдено літературу, яка гостро виступає проти домініканського президента. В літаку була така зброя: ручні гранати, рушниці, пістолі, автоматичні револьвери, ножі, баґнети і відповідн амуніція.

В Ню Йорку „охрещено" одного дня 7,136 членів секти „Свідки Єгови"

Ню Йорк. — 30-го липня в Ню Йорку, де відбувається Світова Конвенція Свідків Єгови, охрещено 7,136 членів цієї секти, які виїхали автобусами на пляжу Орчард в Бронксі. Поліція стверджує, що церемонія хрещення відбувалася з військовою прецизністю і в найбільшому порядку. На стадіоні в Ню Йорку промовив до тих, що мали вихрещуватися, провідник швед Йоган Г. Енорот. Панував порядок і на пляжі. До води входили в купелевих строях, і там чекала на „хрещеника і хрещеницю" окрема соба, яка занурювала їх у воду. Охрещено 4,199 чоловіків і 2,937 жінок. Найстаршим між ними був Джан Сворбрік, 84-річний емеритований інженер з Індіяни, а наймолодшим 9-річний хлопець Кіт Лебренц із Кентоки.

ЗДА і Італія стверджують одностайність політики

Італійський прем'єр Фанфані промовляє в Конґресі

Вашингтон. — У спільному американсько - італійському комунікаті, оприлюдненому в середу 30 липня ц. р. на закінчення дводневих офіційних розмов з італійським прем'єром і міністром закордонних справ, Амінторе Фанфані у Вашингтоні ствердженo повну одноґідність поглядів на цілу низку міжнародних справ. Наради відбулись „в атмосфері приязни і взаїмного зрозуміння" та стосувались „широкого засягу предметів обостороннього зацікавлення". Зокрема стверджено слушне зацікавлення Італії середньо - східніми справами. Офіційний комунікат, що обертався в межах дипломатичних фраз, був доповнений заввагами прем'єра Фанфані на сніданку в Клюбі Крайової Преси у Вашингтоні. Фанфані підтримав цілком політику ЗДА в Ливані. Він висловив погляд, що „бодай в теперішньому часі" зменшилась небезпека вибуху війни з приводу Середнього Сходу та підтримав арґумент що для розв'язання тамошніх труднощів покликана в першу черґу установа ОН, отже всякі пропоновані конференції повинні відбуватись на її терені.

Король Фейсал злегковажив пересторогу Гуссейна

Амман. — Йорданський король Гуссейн перестеріг був свого кузена, короля Іраку Фейсала II, що Іракові загрожує революція внаслідку військової змови, але Фейсал не повірив, злегковажив ту пересторогу і через те сам згинув та спричинив загин коло 200 осіб з панівної в тій країні верхівки. Крім Фейсала революціонери вбили 12 членів королівської родини з династії Гашемітів, а переведений в Іраку переворот захитав політичною рівновагою сил на Середньому Сході і спричинив важку кризу, яка там все ще триває. Виявлені тепер подробиці потверджують, що в Йорданії мав відбутись державний переворот одночасно з іракським. Не вдався він тому, що висланий з Іраку один старшина для нав'язання зв'язку з головою тайної поліції в Сирії, полковником Абдулем Хамідом Серраєм, теперішнім міністром внутрішніх справ у Сирії, що є складовою частиною З'єдиненої Арабської Республіки, зрадив змовників, переступив кордон Йорданії і зажадав побачення з королем Гуссейном. Він виявив йому головні подробиці змови, включно з призвищами найважніших змовників в Йорданії. Між ними знаходився командант палацової сторожі в Аммані, полковник Раді Абдуллах. При ревізії в його помешканні знайдено 10,000 фунт. штерлінґів, 9,000 ливанських фунтів (разом коло 32,000 дол.) і 53 штуки стрільної зброї. У негайній протиакції, король Гуссейн заарештував коло 60 військовиків і цивільних осіб 27 червня ц. р. та повідомив про всю справу короля Фейсала. Однак Фейсал заявив, що його служба безпеки, встановлена за прем'єра Нурі ас Сайда, виключає всяку змову. Виявився, що Гуссейн, а не Фейсал мав рацію — стверджують часописи.

Єгипет посилив протизахідню кампанію

Каїро. — Радіостації з Каїро і Дамаску, як теж преса й інші засоби публічної інформації і пропаґанди, залежні у 100% від уряду З'єдиненої Арабської Республіки, посилили ворожу для Заходу кампанію. Вона йде цілком по лінії совєтської пропаґанди про „збройну аґресію" ЗДА і Англії проти Середнього Сходу, про „американських імперіялістів" ітп. Президент названої Республіки Ґамаль Абдель Нассер викликав до себе на розмову амбасадорів Етіопії, Лібії, Тунісії, Марокка, Західньої Німеччини і Італії. За твердженням західніх обсерваторів в Каїро, Нассер вимагав від них, щоб вони не дозволили використати американські чи англійські бази в тих країнах для воєнного походу проти З'єдиненої Арабської Республіки. Нассер — твердять західні дипломати в Каїро — сильно стривожений розбудовою військових десантів ЗДА в Ливані й Англії в Йорданії та вбачає у збільшуваній військовій силі тих десантів підготовлювання війни проти Єгипту і Сирії. Згадані вгорі амбасадори запевнили його, що Захід і в тямці не має атакувати З'єдинену Арабську Республіку. Нассер буцім-то особливо озлобився проти державного секретаря Дж. Ф. Доллеса, за те, що Доллес піддав в сумнів в своїй промові на конференції держав Баґдадського пакту в Лондоні в минулий понеділок, чи він, Нассер, є вірним репрезентантом арабського націоналізму. Чоловий щоденник в Каїро злобно зауважив, що коли Нассер не репрезентує арабського націоналізму, то — видно — його репрезентантом є Доллес.

Ізраїль проти зменшення його території

Єрусалим. — Ізраїльський прем'єр Давід Бен Ґуріон сам приготовив дебату в парляменті і подбав за такі запити від послів, які дозволили б йому з'ясувати позиції Ізраїлю у зв'язку з плянованою конференцією „на вершинах" в рямцях ОН чи поза ними. Ото ж Бен Ґуріон заявив, що коли б замирення з арабськими сусідами, чи заспокоєння аґресивних задумів тих сусідів, мало прийти коштом теперішніх кордонів Ізраїлю, то Ізраїль буде боротися проти цього всіми своїми збройними силами. Бен Ґуріон — коментують західні часописи — лякається, що на плянованій конференції „на вершинах" вирине справа Середнього Сходу в найширшому аспекті, отже й справа ізраїльсько-арабського хронічного спору та потреба замирення між тими державами. Англія не скриває, що вона підтримала б проєкт поменшення ізраїльської держави на ту територію, яку Ізраїль здобув вже після перемир'я з 1948 р. воєнним шляхом, — якщо за таку ціну араби визнали б ізраїльську державу та позбулись пляну знищення її. Ізраїль рішуче тому противиться, вказуючи, що таке зменшення її території остаточно поставило б під знак запиту економічну самовистарчальність Ізраїлю, виключило б побільшування населення іміґрацією та загострило б, а не злагіднило б проблему тривкого поселення 900,000 палестинських арабських втікачів. Президент Нассер є проти конференції „на вершинах" в рямцях Ради Безпеки ОН, бо на такій конференції був би мабуть, також прем'єр Ізраїлю, з яким він, Нассер, рішуче не хоче стрінутися навіть в одній кімнаті.

ПРОДОВЖУЮТЬСЯ РОЗМОВИ ПРО ЗУСТРІЧ „НА ВЕРШИНАХ"

Об'єднані Нації. — Генеральний секретар Об'єднаних Націй Даґ Гаммершилд припинив видачу відпусток службовикам тієї установи з уваги на можливість, що в серпні ц. р., чи в іншому близькому терміні, відбудеться таки конференція голів урядів в рямцях Об'єднаних Націй і що для тієї цілі потрібні приготування технічного характеру. В Об'єднаних Націях працює коло 3,000 службовиків, а серпень — це місяць їхніх відпусток. Шанси переведення конференції на вершинах збільшив комунікат совєтської пресової аґенції ТАСС, який заперечував правильність інтерпретації останньої ноти Хрущова західньою пресою, наче б Хрущов відкинув концепцію конференції на вершинах в рямцях Об'єднаних Націй. Гаммершилд конферував з цілим рядом постійних репрезентантів в ОН, між ними з заступником американського амбасадора в ОН, Джеймсом Водсвортом, який виспеціялізувався головно в справах міжнародної політції. Тому — за газетними вістками — одночасно з дипломатичним підготовлюванням найближчої східньо-західньої конференції для справ Середнього Сходу, в будь-якій формі, — Гаммершилд переводить ступнево щораз більше скріплювання „обсерваторів" ОН в Ливані. Мається на увазі збільшити їх число до 200, а їх „технічний персонал" — піхотинців, озброєних легкою стрільною зброєю, — до 1000 осіб.

Над середньо-східньою кризою і можливостями нової конференції в цій справі радили знову в середу 30 ц. м. президент Айзенгавер і державний секретар Доллес. Вони — як твердять газети — є рішуче проти того, щоб відбувати в Ню Йорку, чи поза Ню Йорком, конференцію на вершинах, себто з'їзд голів чотирьох чи п'ятьох (з Індією) великих держав, де Хрущов виступив би, як миротворець у середньо-східніх справах, чи навіть в ролі прокуратора. Якщо Совєтський Союз бажає собі конференції на вершинах — читаємо в газетах — то керівні американські чинники погоджуються на це на тих самих підставах, як їх визнавали досі: щоб у Москві продовжувалось дбайливе підготовлювання такої конференції по суті, з запевненням їй згори успіху в конкретних справах. Таким чином — говорить вістка — ЗДА таврують тільки Совєтів, що вони зірвали підготовчі розмови, що велись між Андреєм Громиком і трьома західніми амбасадорами в Москві.

Зате американські й англійські керівні чинники — за часописними повідомленнями — далі обстоюють, щоб Рада Безпеки ОН запросила голів урядів взяти участь в надзвичайних її засіданнях. Рада Безпеки повинна теж вирішити, кого з-поза свого членства запросити на таку конференцію, і — логічно — вона запросить, мабуть, президента Нассера та ізраїльського прем'єра Бен Ґуріона. Зате сумнівно, чи Рада Безпеки запросить запропонованого Хрущовим індійського прем'єра Неру, бо Індія зацікавлена в середньо-східніх справах тільки посередньо. ЗДА буцімто противні тому, щоб голови урядів чотирьох чи п'ятьох великодержав творили фактично комісію Ради Безпеки, яка мала б пред'явити на повну Раду свої внески. Зате ЗДА не перечать, що на терені ОН буде технічна змога, щоб голови великодержав переводили неофіційні сходини й наради. Покищо у Вашингтоні й Лондоні приготовляють відповідь на останню ноту Хрущова.

Англія закликає Грецію і Туреччину до співпраці над замиренням в Кипрі

Лондон. — Англійський прем'єр Геролд Мекміллен звернувся офіційно до урядів Греції і Туреччини з закликом, щоб вони співпрацювали з Англією над замиренням на Кипрі, де протягом одного останнього місяця згинуло понад 100 турків і греків у взаємних актах терору. Коло 3,000 турків покинуло свої доми в західній частині острова і перенеслось до північної частини столиці Кипру Нікозії, скріплюючи етнічно тамошню турецьку дільницю міста. Турки не припинюють своєї кампанії за поділом Кипру на турецьку і грецьку частини, проти чого виступають греки, які становлять ¾ всього півмільйонового населення того острова. Мекміллен та міністер закордонних справ Англії Ллойд близько години нараджувались над справою Кипру з турецьким прем'єром Мендересом у зв'язку з його перебуванням в Лондоні на конференції держав Баґдадського пакту. Прем'єр Греції Караманліс та кипрсько-грецький архиєпископ Макаріос видали заклики до кипрських греків — припинити акти терору, однак, мабуть, ті заклики не матимуть більшого успіху, як усі дотеперішні спроби.

У СВІТІ

● **Батьки 17-річної княжни** Фазілет, нареченої вбитого в Іраку 23-річного короля Фейсала II, забрали її зі школи в Англії у подорож, щоб облегшити їй жалобу та допомогти забути нареченого.

● **Тагія Нассер,** дружина президента Об'єднаної Арабської Республіки, вперше виїжджала поза межі Єгипту, супроводячи свого чоловіка в його подорожі до Юґославії. Вона не показується публічно і не бере ніякої участи в політичному житті. Перед журналістами Тагія Нассер, яка не-погано говорить по-англійськи, скаржилася, що недобре почуває себе в палаці єгипетських королів.

● **Дощі та гураґанні вітри в Японії** загрозили таборові американських пластунів і пластунок на горі Фуджі, недалеко американської військової бази. Після перестороги метереологів, що вітер може дійти до сили 75 миль, американські власті евакували минулого тижня з табору 759 юнаків і дівчат.

● **В англійській палаті** громад один соціялістичний посол запитав прем'єра Мекміллена, чи не краще було б перевести Йорданського короля Гуссейна до Лондону і там запевнити йому особисту безпеку, ніж висилати військову експедицію до Йорданії. Мекміллен відповів, що така пропозиція була б „негоноровою" і що король найкраще почуває себе у власній батьківщині.

● **Останнім паломником до СССР** і комуністичного Китаю є колишній французький прем'єр П'єр Мендес-Франс, лідер соціял - радикальної партії. Хоч під час війни Мендес-Франс тісно співпрацював з теперішнім прем'єром де Голлем, беручи спільно участь в протинімецькому русі спротиву, проте тепер він дуже недовірливо ставиться до політики де Ґолля, і на час, коли де Ґоль приготовляє реформу французької конституції, волів виїхати за кордон.

● **Мешканці Відня переполошились** минулого тижня, коли раптом почули заклик в місцевому радіо негайно евакуватись, бо наступного дня впаде на місто атомова бомба. Поліція виснила, що це якийсь дотепний аматор підключився до віденської радіовисильні, щоб настрашити населення. Адміністрація радіовисильні і дирекція поліції були засипані тисячами стурбованих запитів.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СТРАХ ПЕРЕД ВІЙНОЮ

„Ми відчуваємо страх перед війною, як відчуває його кожна порядна людина. Але цей страх не може доходити до того ступня, щоб вирікатися своїх приятелів", — заявив державний секретар Джан Фостер Доллес у минулий понеділок в Лондоні на конференції держав Багдадського пакту. Він звернув увагу, що Совєти намагаються капіталізувати страх світу перед війною, „але ми не думаємо платити цю ціну за мир". „Сподіваюся, — додав Доллес, — що ми доказали це своєю акцією в Ливані і Йорданії".

Цією своєю заявою Дж. Ф. Доллес схопив один з найголовніших і найтрагічніших психологічних моментів, прикметних для міжнародної атмосфери після останньої світової війни. Надмірна радість з приводу закінчення тієї війни стала причиною передчасної і нерозважної тотальної демобілізації в ЗДА й Англії, яка з черги — заохотила Москву до уярмлення своїх теперішніх сателітів. Страх перед новою війною породив пацифістичні настрої в Англії, які в 1945 році спричинили упадок уряду Винстона Черчилла. „Мир за всяку ціну" став політичною філософією соціялістичної Партії праці в Англії ,а страх перед війною дійшов до такого диковинного стану серед англійських інтелектуалів, що сучасний філософ Англії, Бертранд Рассел, воліє окупацію Англії большевиками, як нову війну з ними. Пацифістичні настрої в Німеччині спричинили для уряду Аденауера ті труднощі, через які й по нинішній день не можна було використати отриману в Паризьких протоколах з 23 жовтня 1954 р. згоду західніх держав на поставлення нової півмільйонової армії. Данія і Норвеґія проти встановлення на їх терені ракетних баз — з остраху перед війною. Німецькі соціялісти, яким ніхто не відмовляє патріотизму, приплескують совєтській пропозиції про „невтральну смугу" в Середній Европі і „безатомову зону", дармащо найавторитетніші західні державні мужі і військовики вбачають в таких „невтральних" смугах запрошення Совєтів до дальшого походу на Захід. З уваги на той самий страх перед війною Японія не може перевести свого дозброєння і не приступила до жадного пакту колективної безпеки вільних країн. Індійський прем'єр Неру, що сполучив соціялістичний світогляд із філософією „неперечення злу" свого вчителя Ганді, у кожній військовій акції вбачає загрозу для світового миру.

Старий борець за правду і за незалежність свого народу, 83-річний корейський президент Синґман Рі вказав кілька днів тому на страх перед війною, як на головну причину, чому його батьківщина, Корея, по нинішній день поділена, чому — в ім'я миру — залишено в половині Кореї її смертельних ворогів китайців та їхніх комуно-корейських слуг. Синґман Рі вважає, що кампанія проти масової психози страху перед війною — це передумова психічного відродження людства і передумова політичного оздоровлення світу. Бо з свідомим чи підсвідомим страхом перед війною у серцях мільйонів громадян ніякий державний провід не всилі вести відважної зовнішньої політики, яка керувалася б принципами справедливости, без уваги на шантажі збоку Москви.

На це шантажування вказав Доллес, як на постійний засіб совєтської політики. Раніше Сталін і різні вишинські в Об'єднаних Націях, а тепер Хрущов і соболєви та кузнецови раз-у-раз погрожують, спекулюючи на страху людей перед війною. І це їм у великій мірі вдається. Якби вони не знали, що світ боїться рискувати новою війною ,то вони не зважилися б на криваву масакру на Мадярщині в перших днях листопада 1956 року. Цинізм, з яким большевики кричать про „аґресію" Америки й Англії на Середньому Сході, коли американці й англійці не віддали ні одного стрілу до автохтонів Ливану й Йорданії, цей цинізм може безкарно проходити большевикам тільки тому, що світ закоханий у мирі і понад усе ставить фрази про мир. Навіть такі фрази, в яких повно облуди і забріханости.

Тому, коли слова Дж. Ф. Доллеса з затавруванням страху перед війною стали б початком постійної і послідовної кампанії проти такої нездорової атмосфери, то це була б насправді епохальна подія. Ніхто не хоче війни, ніхто не хоче позбуватись благодатей миру, мирної праці і споживання в мирі її плодів. Але не вдасться врятувати мир ціною зречення принципів волі для себе самих і для інших, об'єднаних з нами спільною долею. „Краще згинути на волі, як жити в неволі", — це не пуста фраза. Це — закон, яким керуються народи і люди. Диктаторська кліка в Кремлі й два мільйони упривілейованих нею її вислужників в СССР мають більше причин боятися війни, ніж вільні люди у світі. І тому треба протиставити їхній тактиці насильства ту тактику, що її зразок дала Америка своєю акцією в Ливані.

ПРО ЩО РОЗПОВІДАЮТЬ ШТУЧНІ САТЕЛІТИ

28-го липня ц. р. з ракетно-дослідної бази в Кейп Канаверал злетів у піднебесні простори ще один американський сателіт — „Експлорер-4". Кореспонденти західньої преси повідомляють з Москви, що большевики для чергової пропаґандивної кампанії підготовляють несподіванку — випуск у космічні простори надпотужного „Спутніка", який своєю вагою далеко перевищить усі попередні. Не виключено ,що вже десь у близькому часі з американського континенту з громовим гуркотом вилетить гнаний новою енерґією „експлорер" — на Місяць.

Учені двох найбільших у світі країн — ЗДА і СССР — в напруженому змаганні. Подуманий, як один із засобів для наукового дослідження міжплянетних просторів, штучний сателіт криє в собі величезні можливості як смертоносна зброя. І тому не дивно, що людина з вулиці зовсім мало цікавиться Геофізичним Роком, для переведення програм якого теоретично й призначені „експлорери" та „спутніки", а натомість близько бере до серця їх розвиток, що можливо на довгі століття визначить дальший хід історії людства.

Проте, штучні сателіти виконали вже величезну роботу, збагативши науку новими відомостями про таємничий космос. З височини, про яку тільки могла мріяти людина, вони день-у-день пересилають закодовані вістки, вище й вище підносячи завісу над безкрайнім Всесвітом.

Від 4 жовтня 1957 р., коли випущено першого совєтського „Спутніка", і до 27-го квітня 1958 року большевики тримали в секреті все, що вдалося їм розвідати з поміччю своїх штучних сателітів. І аж коли закружляли навколо Землі американські „експлорери", Москва поспішила опублікувати „попередні підсумки досліджень".

Американські й совєтські штучні сателіти, устатковані надзвичайно складною апаратурою, переводять цілий комплекс наукових досліджень, автоматично передаючи на Землю здобуті відомості.

Оскільки аналіза змін орбіти, якою облітають сателіти довкола нашої плянети, дозволяє визначити густину горішніх верств атмосфери, велике значення має передусім дослідження руху самих сателітів. Переводиться це радіотехнічними й оптичними методами з обсерваційних стацій 6-7разів на добу, бо стільки разів сателіти облітають довкола Землі. Одержувані з сателіта радіосиґнали опрацьовується в момент його перелету на найменшій віддалі від стації з точністю до 0.1-0.2 секунди. Найпростіші оптичні спостереження полягають в нотуванні моменту, коли він перелітає над стацією. Крім того, для цієї цілі вживається надзвичайно складних інструментів — фотокінотеодолітів і аерофотоздіймальних камер.

На підставі дотеперішніх даних було відомо, що густина атмосфери зменшується в міру того, як віддалятися від Землі. Сателіти внесли ґрунтовні зміни в цю ділянку людських знань. І так, виявилось, що густина атмосфери в 5-10 разів перевищує дані, здобуті на підставі ракетних помірів. На висоті 300 кілометрів вона в 14 разів більша, як припускали досі.

Також вияснено, що атмосфера над різними районами Землі неоднакова. На одній і тій самій висоті густина й температура її змінюються залежно від географічної ширини і пори доби. Ця залежність пов'язана з нерівномірним нагріванням горішніх верств атмосфери ультрафіялковим, рентґенівським і корпускулярним променюванням Сонця.

На основі відомостей, переданих сателітами, виходить, що й температура атмосфери на висоті 225 кілометрів вища, як визначали досі. Учені припускають, що горішні верстви атмосфери додатково нагріваються інтразвуковими хвилями, що приходять з тропосфери (долішньої верстви атмосфери, що простягається на 8-12 км. від поверхні Землі) або електричними струмами, що постають у йонізованому повітрі.

Йоносфера — горішня верства атмосфери, що знаходиться на висоті 300-400 кілометрів — містить у собі вільно наснажені електрони та йони. Щоб зрозуміти взаємодіяння ультрафіялкового променювання Сонця з атмосферою, дослідити умови поширювання радіохвиль і ін. важливо знати, як змінюється концентрація електронів у зовнішній частині йоносфери. Радіосиґнали, одержувані з сателітів, розкривають, що концентрація електронів у зовнішній йоносфері зменшується з висотою в 5-6 разів повільніше, як вона зростає вище від максимуму. Так, починаючи з висоти 100 км. до висоти 300 км. електронна концентрація зростала приблизно в 10 разів, а з висоти 300 км. до висоти 500 км. вона зменшувалась у два рази.

Штучні сателіти вперше дають людині можливість якнайповніше досліджувати первісне космічне променювання, походження якого й досі невідоме. Про це проміння з совєтських інформацій виходить, що від висоти орбіти сателіта в 225 кілометрів до висоти 700 кілометрів інтенсивність його зростає на 40%; що інтенсивність його залежить від географічної ширини та довжини і що коливання його інтенсивности зв'язане також зі станом міжплянетних просторів поблизу Землі.

Про біологічні дослідження, переведені совєтськими науковцями, знаємо дуже мало. Про вплив космічного проміння на собаку совєтські інформації нічого певного не подають („їх фізіологічний ефект не був виявлений"), і можна дуже сумніватися в тому, що в цій справі сказали вони все, про що довідалися. Натомість американські вчені, зокрема, Дж. А. Ален, заявляють, що на висоті понад 1000 кілометрів вплив космічного проміння на органічні тіла — убивчий, і що, власне, проблема захисту проти діяння цього проміння є найтяжчою для реалізації подорожей людини в міжплянетних просторах. Отже, передусім цікаві були б докладніші дані про вплив на живий орґанізм тривалої невагомости, первісної космічної радіяції, деяких родів сонячного променювання та ін. Великий інтерес для майбутніх міжплянетних полетів має поведінка і стан „Лайки", що відбувала подорож у совєтському сателіті, особливо під час випуску сателіта і виходу його на орбіту. За совєтськими інформаціями, лише до певного моменту прискорення руху „Спутніка" собака ставила опір збільшенню позірної ваги свого тіла, моґла рухати головою й тулубом, але пізніше її притиснуло до дна кабіни, і вже будь-яких помітних рухів її не занотовано.

Відразу після старту число ударів серця собаки збільшилось у 3 рази, хоч кардіограма не виявила ніяких хворобливих ознак. Дихання, очевидно, було дуже утруднене і прискорене в 3-4 рази. Проте, аналіза всіх даних стверджує, що відстань від старту до виходу на орбіту собака перейшла задовільно.

Після виходу на орбіту кардіограма — твердять совєтські науковці — показала, що стан собаки в умовах повної невагомости поступово унормалізувався. „Лайки", живої чи здохлої, не прийшлося більше бачити тому, що совєтські науковці ще не знайшли способу „приземлювати" своїх сателітів. В цьому напрямі американські вчені випередили совєтських.

Американські вчені зовсім інакше, як совєтські, оцінюють також т. зв. „метеоритну небезпеку" при космічних подорожах. На досвіді „експлорерів" стверджено, що „бомбардування" штучних сателітів метеоритами їх не ушкоджує, бо в переважній більшості це — зовсім маленькі тіла (мікрометеорити), а шансів зударитись з великим метеоритом є стільки ж, як здибати тигра на вулиці американського міста. Інструменти, встановлені в „експлорерах", занотували протягом місяця лише один досить сильний і сім слабих зударів з метеоритами, які не спричинили їм жадної шкоди.

В. С-ко

НАЇЗД НА ЯСНУ ГОРУ

Взаємини між польською католицькою церквою, що її Католицькою Церквою, що її ним режимом до 1956 року кардинал Стефан Вишинський, і комуністичним режимом ,що у його проводі став теж в'язнений до 1956 року комуніст Владислав Гомулка, зазнали в минулому тижні нового, небувалого навіть в роках 1945-1956, загострення. Причиною конфлікту, що поставив під сумнів здійснену внаслідок порозуміння між комуністичним режимом і проводом польської Католицької Церкви нормалізацію взаємин, став наїзд поліції на Ясну Гору — монастир оо. Павлінів у Ченстохові, що із своїм чудотворним образом є найбільшими святощами польського народу. Святощі ці були респектовані не тільки російським царатом за час понад сторічної окупації Польщі ,але навіть гітлерівським режимом під час другої світової війни. Кожен із окупантів розумів, що таке чи інше порушення цих святощів було б образою найглибших релігійних і національних почувань поляків.

Наїзд комуністичної поліції на Ясну Гору відбувся ще в понеділок 21 липня ц. р. Згідно з інформаціями польських церковних кіл, цього дня з'явилося перед залізною брамою монастиря 40 уніформованих офіцерів державної поліції в супроводі кільканадцятьох аґентів таємної служби безпеки, які заявили монахам, що одержали від генерального прокуратора у Варшаві доручення перевести ревізію в одному із приміщень монастиря, де приміщений один із церковних інститутів, очолюваних кардиналом Вишинським. Під брамою зібралося коло 300 прочан, які намагалися заступити дорогу поліції, але поліційні авта прорвалися крізь юрбу, і поліція почала робити ревізію у згаданому інституті, побиваючи при цьому монахів і урядовців інституту. Обшук тривав сім годин, і після його закінчення поліція забрала із собою не тільки протокольні та касові книги і магнетофонні записи, але навіть деякі стародавні рукописи, що зберігалися в інституті. Ще до закінчення ревізії монахи, згідно з існуючим порядком, замкнули браму монастиря, і поліційний старшина мусів викликати нові поліційні з'єднання, щоб допомогли подолати спротив монахів та прочан. Понад 200 поліцаїв, що прибули автами, виламали браму і тяжко побили людей, не зважаючи ні на священиків, ні на жінок, ні на дітей.

В польській пресі не подано досі ніякого офіційного повідомлення і вияснення про цю подію, але в розмовах із закордонними журналістами представники польської поліції заявляють, що вони одержали доручення перевести обшук, щоб забрати циклостилеві матеріяли, друковані без згоди державної цензури, і що юрба фанатиків пробувала чинити спротив, внаслідок чого одного із „п'яних хуліганів" ув'язнено. Згідно ж із інформаціями, що їх одержали закордонні журналісти приватно, це вже була друга спроба поліційної ревізії на Ясній Горі. Перша відбулася ще наприкінці травня ц. р., але юрба прочан не допустила тоді до монастиря горстки поліційних аґентів і старшин.

Провід польської Католицької Церкви запротестував стримано, але дуже рішуче проти цієї поліційної акції. Єпископ Ченстохови Здзіслав Ґолінський розіслав по своїх підлеглих парафіях листа, в якому стверджує, що це вперше за 600 років зневажено національні святощі. Водночас із цим згаданий єпископ, закликаючи вірних зберігати спокій і порядок, звернувся до них із апелем взяти на знак протесту масову участь в Богослуженні, що було відправлене за участю кардинала Вишинського в головній монастирській церкві на Ясній Горі. Крім того, кардинал Вишинський плянує передати урядові скаргу з леґальною аналізою події та поведінки державної поліції.

В політичних колах трактують цей новий конфлікт між польською Католицькою Церквою і комуністичним режимом, очолюваним Гомулкою, як кінець порозуміння, встановленого після події 1956. року, у висліді якого обидві сторони погодилися визнавати і толерувати одна одну. Останнім часом взаємини між Церквою і режимом почали ускладнюватися й загострюватися, особливо в зв'язку з посиленням релігійних настроїв і зростом руху прочан до Ченстохови та інших відпустових місцевостей. Комуністи почали з цього приводу виступати прилюдно з закидами, що Церква намагається використати релігійні прощі для збільшення свого політичного впливу і для боротьби з державою та комуністичною партією. Зокрема, польська компартія почала трактувати як спробу політичної організації населення, влаштовувані церковними колами прощі окремих професій — учителів, адвокатів, лікарів, студентів, медичних сестер та ін. Інститут, в якому переведено 21 липня поліційну ревізію, був одним із головних осередків для організування релігійних прощ.

Загострення взаємин між Католицькою Церквою і комуністичним режимом в Польщі не є несподіване. Започаткований цим режимом новий похід проти Церкви є тільки дальшою ланкою у загальній політиці ліквідування свобід, здобутих у 1956 році в різних ділянках життя. Після прикручення шруби в ділянці культурній та господарській і після безапеляційного визнання примату й диктату Москви в зовнішній польській політиці (засудження „єресей" Тіта і американської „аґресії" на Середньому Сході), Ґомулка, очевидно, рішив зліквідувати й останній бастіон духового спротиву в Польщі — Католицьку Церкву. Це йому легко не піде, тим більше, що поліційний наїзд на Ясну Гору в Ченстохові був дуже непродуманим започаткуванням боротьби на цьому фронті.

Б. Романенчук

СПРАВА КАТЕДРИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Я думаю, що проф. Роман Смаль-Стоцький має повну рацію проти проф. Шанковського, який у катедрі українознавства бачить осередок наукової праці. Як слушно зауважує проф. Смаль-Стоцький, у нас є аж три осередки наукової праці — НТШ, УВАН і УВУ, але нема ні одного осередку вишколу молодих науковців в ділянці українознавста, коли мова про ЗДА. І коли й далі буде так, що українознавчі науки не матимуть доплину свіжої крови, то нам загрожуватиме чи не цілковитий заник цієї ділянки науки у вільному світі. Правда, ситуацію рятує Канада, де вишколюються також чимало україністів в університетах. Там українська мова має рівнорядне становище з іншими мовами, і там є певна кількість української молоді, яка студіює українознавство.

В Америці справа під цим оглядом стоїть гірше. Гуманістичні науки в американських університетах студіює мало хто з українців, а про україністику, точніше, про славістику майже ніхто й думати не хоче. Це просто тому, що ми нашу молодь самі так наставили. Пригадаймо скільки то було статтей у нашій пресі попередніми роками на тему, що студіювати нашій молоді. Забирали голос у цій справі різні люди — професори, батьки та інші громадяни. І радили молоді студіювати те, що найбільше в Америці поплатне — з одного боку, а з другого — що може бути потрібне Україні в майбутньому. Цей другий мотив був, мені здається, радше димовою заслоною для власної утилітарности.

Натомість багато правильніше було б наставляти молодь вивчати такі предмети, які можуть бути корисні Україні вже тепер, і тут, де ми живемо. А такими є гуманістичні науки: історія, філософія, літературознавство, мовознавство, сходознавство, українознавство, слов'янознавство і т. п. Не говорю вже про те, що саме ці науки витворять властиву інтеліґенцію, якої нам так дуже треба. А ці науки потрібні також державі і народові, серед якого ми живемо і якого стали складовою частиною. То правда, що серед американців тепер іде натиск, під впливом „спутніків", на технологію, але багато є ще голосів, які підкреслюють велике значення гуманістичних наук, щоб нарід не став однобічний. І мені здається, що тут ми, українці можемо відіграти велику ролю ,яка буде корисна і Америці, і Україні. І то не колись у майбутньому, а вже тепер, найближчими часами. Бо коли американці масово візьмуться студіювати технологію, щоб не дати випередити себе Совєтам, то ми, разом із тими, що працюватимуть для духового розвитку народу, зможемо відіграти не абияку ролю. Наші можливості великі, але до них мусять достосовуватися й наші амбіції. Власне, ми нарід — думаю про еміґрацію, — що не має великих амбіцій, не прагне великого, не бажає грати визначну ролю, а задовільняється лише повною особистою кишенею і банковою книгою. Це стосується майже цілости нашої групи чи наших груп по всіх країнах нашого поселення. Найбільше ми ще маємо амбіцію, це — грати визначнішу ролю серед своїх, але вийти поза своє середовище, то в нас уже не стає відваги.

Брак цієї амбіції, прагнення великого я бачу не в тому лише, що ніхто, чи малохто з дорослих не поривається на більші речі сам, особисто, але і в тому, що ці дорослі і своїх дітей так само виховують. Єдине наше бажання— добре матеріяльне забезпечення, добре платна „посада". Це бажання так опанувало нашу доробкевичівську громаду, що вже навіть діти в середніх школах, думаючи про майбутні студії, мають на увазі головно поплатність.

(Закінчення на стор. 2-ій)

ЩЕ РЯСНО СВІТЛА...

Ще рясно світла і, мов тіні,
Сплітаються пари в танок
І смутком пойняті осіннім
Відсвічують очі жінок.

Ще струмом пронизує й палить
Торкання твоєї руки...
У вальсом обмареній залі
Ще піснею тужать скрипки:

Про юнь молоду, ярі весни,
Що буйно майнули літа
Нестримні, рвучкі й перелесні - - -
І раптом вже заля пуста.

Спинилось усе мов назавжди
І тільки незримий скрипаль,
На фоні стін тьмяних уставши
Виводить надриваний вальс.

І смерть лиш в кутку, сива пані,
У сукні холодній, важкій...
У танець із нею, в останній
Йду, низько вклоняючись їй.

Юр. ЛОП'ЯНЕЦЬКИЙ

Мілена Рудницька

БОРОТЬБА ЗА ПРАВДУ ПРО ВЕЛИКИЙ ГОЛОД

(13)

Ще за президентури Гувера совєтський уряд продав Америці безцінні картини старих майстрів (Рафаеля, Тіціяна, Ботічеллі, Веляскеза та ін.) з петербурзької картинної ґалерії Ермітаж. Тодішній американський міністер фінансів А. Меллон поладнав із совєтською владою цю торговельно-мистецько-політичну трансакцію на суму п'яти мільйонів долярів. Большевики вважали, що ціна дуже низька, але поступилися Меллонові, бо сподівалися на його підтримку в справі нав'язання дипломатичних взаємин. Гроші, придбані з розпродажу картин, большевики вжили в Америці на пропаґанду. Недарма комісія Палати Репрезентантів, що досліджувала протидержавні дії на початку тридцятих років, твердила, що в ЗДА є п'ятсот або шістсот тисяч комуністів та їх попутників, які працюють за інструкціями Москви...

Коли большевики досягли нарешті мети, Радек надрукував в „Ізвєстіях" статтю п. з. „Америка „відкриває" СССР". Там він відзначає заслуги п'ятьох американців, які особливо трудилися в справі американсько-совєтського зближення. Про двох з них була мова: це — закордонні кореспонденти американської преси в Москві Волтер Дюранті і Луїс Фішер. Три інші — це: сенатор Вільям Бораг, полк. Реймонд Робінс і Вільям Булліт. Останній був призначений першим американським амбасадором у Москві. Кілька днів після приїзду до Москви він був прийнятий Сталіним на авдієнції. Був це доказ особливої ласки для дипломатичного представника.

Вслід за встановленням дипломатичних відносин пожвавлюється торговельний обмін між обидвома державами. В Ню Йорку твориться спеціяльний банк під авспіціями уряду для фінансування експортових і імпортових інтересів з Совєтським Союзом.

Зміна у ставленні західніх держав до СССР виявилася недвозначно на Світовій Економічній Конференції, яка в червні й липні 1933 р. радила в Лондоні під головуванням британського прем'єра МекДоналда. В конференції взяв участь і Совєтський Союз, якого до цього часу не запрошували на такі міжнародні з'їзди. Совєтський уряд репрезентував комісар закордонних справ Літвінов. І ось на цій конференції, в присутності дипломатів і економістів з 67 держав, Літвінов заявив, що Совєтський Союз — єдина країна, де немає господарської кризи. Далі він сказав, що СССР схильний закупити в найближчому часі за кордоном товарів на мільярд долярів, якщо дістане кредити. Не заперечив йому ні один голос.

Дуже добрий меморіял, пера проф. К. Мацієвича і проф. В. Садовського, надісланий на руки МекДоналда екзильним урядом УНР, не викликав, на жаль, жадного відгомону. В меморіялі була мова про невільницьку працю в СССР та про катастрофічний стан економіки України.

Після закінчення нарад Світової Економічної Конференції радила в Лондоні, у серпні 1933 р., Міжнародна Збіжжева Комісія. Вона мала встановити норми вивозу збіжжя для різних країн, м. ін. усталити, скільки збіжжя може експортувати Совєтський Союз. Большевикам призначили як максимальну кількість експорту — 25 мільйонів кірців збіжжя. Але їх представники домагалися підвищення цієї кількости до 85 мільйонів. І знову ж не обізвався ні один голос протесту, і ніхто не спитав большевицьких представників, як їх уряд може експортувати такі маси збіжжя, коли мільйони громадян СССР вмирають з голоду. Всі европейські держави були очаровані перспективою торговельного товарообміну з большевиками: хотіли продавати їм вироби свого промислу і купувати від них по дешевих цінах харчові продукти.

Чому большевики затаювали Голод

Надаючи великого значення дружнім відносинам з демократичними державами, большевики рішили за всяку ціну здушити відомості про голодову катастрофу, які з щораз більшою впертістю виринали на Заході. Бо такі відомості могли їх скомпромітувати і знівечити їхні політичні й торговельні задуми.

Визнати в даний момент факт голоду значило б признатися, що колективізація не вдалася. Розреклямувавши заздалегідь успіхи першої п'ятирічки, основною частиною якої була колективізація сільського господарства, большевики не могли сказати тепер світові, що вони не виконали п'ятирічки на Україні і що українські селяни, поставлені перед альтернативою: резиґнація з землеволодіння або голодова смерть, вибрали голодову смерть. Визнання Голоду було б однозначне з визнанням поразки.

Визнати, що власне в найурожайніших частинах Совєтського Союзу, сколективізованих нібито на сто відсотків, куди влада кинула понад сто тисяч тракторів та інших сільсько-господарських машин і куди вислано тисячі аґрономів, — визнати, що власне на Україні є небувала катастрофа — значило признатися, що большевицька господарська система потерпіла там фіяско. А це скомпромітувало б Совєтський Союз і підірвало б до нього довір'я.

Большевики були тоді економічно зовсім залежні від закордону. Власне в роках, про які йде мова, економічні проблеми в міжнародних відносинах затьмарювали інші справи. Справа довір'я на світових ринках, хороша репутація доброго купця і доброго продавця, мали для большевиків дуже велике значення. Щоб виконати пляни індустріялізації відсталої в господарському відношенні країни, совєтський уряд мусів імпортувати машини й давати працю чужоземним спеціялістам. Йому потрібна була закордонна валюта й довготермінові кредити у закордонних експортерів. Щоб мати закордонну валюту, треба було вивозити за кордон і продавати там харчові продукти та сировину. Але закордонні грошові зобов'язання за імпортований товар перевищували прибутки з експорту. Совєтська закордонна заборгованість більшала з кожним роком. Тоді як у жовтні 1929 р. вона становила 415 мільйонів рублів у золоті, то в червні 1932 р. дійшла вже до 975 мільйонів. (Економічне дослідження Ліґи Націй з 1932/33 р.).

Отже, справа довір'я і доброго імени в світі не була для большевиків проблемою якогось абстрактного престижу. Це була дослівно проблема „бути — не бути". Вся доля большевицького режиму висіла тоді на ниточці: чи вдасться зламати спротив українського села колективізації і, подруге, чи вдасться затаїти перед світом вимордування кількох мільйонів людей? Були це найкритичніші часи для Совєтського Союзу за весь час його існування.

Навіть смертельна небезпека, в якій Совєтський Союз опинився в найчорніших для нього місяцях другої світової війни, коли Москва і Ленінград були під обстрілом німецьких армій, навіть цей період мілітарного розгрому не дорівнював розвалові державного апарату, створеному ворожою поставою українського селянства до колективізації.

Роман Ільницький

СПІЛЬНА СПРАВА

Українська преса в ЗДА і в Канаді передруковує в останніх днях цікавий і в наших обставинах дуже рідкісний документ, з якого виходить, що всі (без вимку) українські політичні організації в ЗДА об'єдналися у спільному апелі до українського громадянства в справі допомоги Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка, а згл. в справі фінансової підтримки Товариства Приятелів Капелі в Дітройті, яке заплянувало ще цієї осені вислати її в мистецьке турне по европейських столицях. Як не як, а цей факт настільки небуденний, що варто йому приглянутися ближче.

Об'єднання на базі практичної роботи

По-перше відрадним явищем є вже сама подія, як така. Відомо, що політичні партії і організації не так то вже часто й легко сходяться в поглядах на якійсь одній справі. І то не тільки в нас. Так є всюди; це є явище загальне в політичному житті і має — назвім його — інтернаціональний характер. Не інакше як в нас є і в американців, канадійців, німців, французів, не згадуючи вже про політичне життя еміґрантів. Вже з цього погляду останній виступ українського політичного світу треба гаряче вітати. При тому характеристичним і вимовним є й те що наші політичні діячі об'єднали свої думки коло т. зв. „неполітичної справи", коло завдання, яке має „чисто" громадсько - культурний характер. Це — з одного боку — було б доказом, що загально бажане зближення наших політичних сил можна найскорше здійснити довкола якихось конкретних завдань, за практичною роботою, а з другого боку доказує, що в нашому політичному світі доходить помалу до переоцінки понять, які стосуються „політичних" і неполітичних" справ в нашому еміґрантському житті.

Чи сприяння культурі належить до політики?

Чи заклик наших політичних організацій є вмішуванням в не свої справи? За клясичними принципами, які створились на еміґрації, нібито й так. Бо за останніх 10-15 років такого ще не було, щоб українські політики в такій формі зайняли становище до питання з ділянки української культури. Дотепер ми дуже уважно розділяли „політичні" справи від „неполітичних", — але... за фальшиво підібраними принципами. Політичними справами в нас уважалися лише віча, меморіяли, переговори і розмови, а поза їх рами клалися такі життєві справи кожної еміґрації, як мистецтво, наука, шкільництво, господарські процеси тощо, отже все те, що в нормальних умовинах державного життя творить найсуттєвішу частину політичної діяльности, виконуваної парляментами шляхом законодавчої діяльности.

В нас діється цілком інакше. В свідомості цілого громадянства закорінилося чомусь переконання, що політичний світ мусить здалека триматися від справ культури і господарства. Погодилися з тим також політичні партії і їх діячі. Чи логічно це, чи правильно і чи здорово? Думаємо, що ні. А доказом на це може послужити хоч би такий наглядний факт, що якраз наші політичні партії гостро спорять між собою за те, якою повинна і має бути культурна політика в українській державі, на яких засадах має спиратися господарське і соціяльне життя народу, як повинна бути виховувана молодь, як зорганізоване шкільництво і т. д. Питаємося: чому політичні партії прикладають різні мірки до своїх завдань в мабутній українській державі і на еміґрації? Хіба ж життя поза Україною не є частинкою життя цілого народу? Чому культура в державі мала б входити в обсяг компетенцій політичних партій, а культура на еміґрації ні? Які причини і які логічні докази на те, що так має бути? Нема таких. Скорше треба думати, що політичні партії не займаються тими справами через інерцію, через те, що ще не здобулися на випрацювання програм в ділянці культури і господарства, скроєних на еміґраційні обставини. Також тому, це дуже ! дуже складні справи, які вимагають великої здібности достосовуватися до обставин, понадпересічного організаційного таланту і колосального такту у відношенні до держав, в яких живемо і в стосунку до поодиноких факторів українського життя. Але трудні справи не є на те, щоб їх залишати серед дороги. — Скорше чи пізніше український політичний світ мусить врости у свою властиву ролю. Бо аж тоді наше життя дістане свої береги, якими буде плисти до визначеної йому цілі.

На цьому місці відчуваємо потребу зробити деякі застереження, щоб нас дехто зле не зрозумів. Висловлені вгорі погляди аж ніяк не означають, що переводиться агітацію за те, щоб наше культурне життя стало доменою черців партій і їх діячів. Очевидно, така інтерпретація була б цілком фальшива і суперечна з висловленими тут інтенціями. Коли тут висувається вимога, щоб наш політичний світ мав свій погляд вироблений плян, як повинна бути забезпечена українська наука і культура на еміґрації і якими шляхами повинна розвиватися наша господарка, то це не означає, що політичні партії мають стреміти до опанування тих ділянок своїми впливами, або — ще гірше — поставити їх на послуги своїх партійних інтересів. Обов'язком політиків є тільки визначувати напрямні, ставити віхи, перетворювати стихійні процеси в організовані дії, а все інше, і насамперед, зміст культурної творчости, має визначувати свобода творчости й ініціятиви. Так зрозуміла роля політики ніколи не доведе до опартійщення культурного і господарського життя.

Було б добре, коли б спільний виступ в користь Капелі Бандуристів був симптомом звороту української політичної думки у згаданому тут напрямі. Може від тепер наш політичний світ буде присвячувати більше уваги обставинам, серед яких працює наш науковець, мистець і господарник. Може буде їм більше допомагати і укладати разом з ними пляни. В нашому конкретному випадку, через свою заяву, українські політики спільно потвердили, що плян української визвольної політики є істотною співпраця з нею мистецького сектора. Заявили, що без доброї репрезентаціз українських культ. цінностей, не можна очікувати тривалих, поглиблених успіхів політики. Висловили свою солідарність з поглядами, що правдиві симпатії між народами нав'язуються шляхом куьтурного обміну, через щире захоплення доробком духової еліти — науковців, письменників, малярів, музиків, співаків.

Чи Капеля виправдає надії?

А накінець цілком практичне питання: чи українські політики поставили „на доброго коня"? Чи справді Капеля Бандуристів може виконати таке завдання, якого очікує суспільність від свого репрезентативного мистецького ансамблю? Відповідь на такі питання може бути тільки одна: ліпшої хорово-музичної одиниці в нас під сучасну пору нема. Отже, українські політики добре зробили, що „поставили" на Капелю. Вона не посоромить нашого українського імени, а може колись, пізніше, наші наступники оцінять працю Т-ва Приятелів Капелі і заяву нашого політичного світу так, як ми оцінили рішення уряду УНР вислати в світ капелю Кошиця в 1920 році.

СПРАВА КАТЕДРИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

(Закінчення зі стор. 2)

Саме тому мене здивувала постанова студентського конгресу організувати катедру українознавства при якомусь університеті без одночасного заклику до молоді вибирати гуманістичні, зокрема слов'янознавчі студії. В дискусії ж на цю тему в пресі, головно в „Свободі", деякі дискутанти стверджували тільки факти, що для такої катедри нема досить студентів. Вони здебільша висказувалися, що добре було б мати таку катедру, і вказували, де вона повинна бути. І всі, здається, погодилися, що Колумбійський університет був би найвідповідніший.

Але це зовсім безнадійна дискусія, коли ми, властиво наша студентська організація збере гроші, а студіювати не буде кому. Мені здається, що треба повести освідомну акцію серед батьків і молоді, щоб одні й другі підходили до студійних справ трохи з іншого боку, не тільки з особисто-матеріяльного, але й із суспільно-національного. І не виключно суспільно-національного українського, але й американського.

Українистики в університетах ЗДА ще нема, але славістика є щось у 10-ох університетах. Якщо до кожного із цих університетів впишеться на славістику більша кількість українських студентів, які будуть домагатися в університетських властей української мови і літератури, то це буде перший крок до української катедри, і то не одної, а кількох. Тоді автоматично відпаде проблема окремої катедри при Колумбії. І тоді не треба буде збирати окремих великих фондів на одну катедру, а тільки на стипендії для студентів різних університетів.

Концентрація нашої уваги на один університет, і то в Ню Йорку, мені не видається щасливою. Просто тому, що можуть трапитись студенти, які схотіли б студіювати україністику десь на другому кінці Америки, і їм переїхати й жити в Н. Й. було б і задалеко, і заважко, і невигідно. Зате кориснішe було б для самої справи, якби вони могли мати україністику у Каліфорнії, де є славістика, чи десь у тих околицях. А при Колумбії своєю дорогою може бути україністика, оскільки її схочуть студіювати достатня кількість студетів. І з цього „задатку" може розвинутись, при постійному доплив бажаючих студіювати, і така катедра, про яку сьогодні багато пишеться, але яка покищо цілковито нереальна, як з уваги на великі фонди, так і з уваги на брак студентів.

Це зовсім реальна справа, впровадити українську мову й літературу до славістичних студій, спочатку на колеґіяльному („каледж") ступені, або як тут називається „андерґраджуейт", а потім і на „ґраджуейт". Треба тільки в кожному такому університеті із славістичними студіями яких 10-15 студентів, які хотіли б присвятитися цим студіям. Адже й так українська тематика для наукових праць всюди тут допущена. Хто студіює славістику в якомусь американському університеті, той може опрацьовувати українську тематику, незалежно від того, чи українська мова в тому відділі є чи нема. А коли вона буде, з бажання й домагання самих же студентів, то українську тематику можна буде поширювати й поглиблювати. І не тільки з мови й літератури, але й з історії. Тоді чого більше треба — добрі праці на українські теми, які матимуть загальний інтерес надрукує кожний університет. А науковці наші і повинні опрацьовувати таку українську тематику, яка має і матиме загальний інтерес. Нам треба перестати бути ізоляціоністами і треба розглядати себе самих як чинник міжнародного значення (бодай потенціяльно). Але коли і трапиться комусь така праця ,що матиме лише український інтерес, то її надрукує, як буде мати фонди, одна з наших наукових установ.

І тут ми доходимо до суті справи, яку виложив проф. Смаль-Стоцький: фонди, які задумали зібрати студенти на українознавчу катедру при Колумбії, потрібні існуючим українським науковим установам на видавання готових праць українських науковців. А для катедри українознавства потрібні перш за все живі люди, які студіювали б славістику і таким чином довели б до створення україністики не лише при Колумбії, але й в інших університетах, де є слов'янські студії.

Коли кажу, що покищо українська катедра непотрібна, то кажу це тому, що хто взявся б студіювати саму україністику, той потім помер би з голоду. Де він дістав би працю? В НТШ, ВУАН чи може УВУ? Інша справа, якби щороку певна кількість студентів студіювала славістику. Тут є багато більше можливостей, Але, студіюючи славістику, можна домагатися певних прав і для україністики.

Значить, треба підходити до справи реально. Всякі балачки про українську катедру дуже приємні,, але не про окрему катедру треба думати, а про заповнення студентами українцями слов'янських студій і про здобуття певних прав для україністики в катедрах слов'янознавства, різних східньо-середньо - европейських інститутів і т. п. Все це можна здобути без великих коштів і заходів. От, напр., на письмове домагання чи прохання кільканадцятьох студентів та на інтервенцію кількох филаделфійських батьків народу деканат Пенсилвенського університету обіцяв відкрити найближчого шкільного року лекції української мови (і, мабуть, літератури). І коли доплив українських студентів на слов'янський відділ цього університету буде значний, то власне не Колумбія, а Пенсилвенія готова стати зав'язком української катедри.

Тут, одначе, треба мати на увазі одне, а саме, що проблеми української катедри не розв'яже принагідне вписування чи слухання українських лекцій студентами, яких головним предметом є зовсім інша ділянка студій (хемія, медицина тощо). Це може дати лише стільки користи, що українська мова (яких 4 години тижнево на рівені каледжу) не зійде з програми слов'янських студій — то теж має своє значення — але щоб українознавство стало предметом постійного наукового заінтересування, треба, щоб певна кількість студентів вивчала в цілості слов'янознавство, в якому „меджор" може бути російське, як дотепер, або українське, оскільки цього зуміють добитись самі студенти. І лише тоді можна буде говорити про щось вроді катедри, коли українське можна буде брати як головний предмет, і в українській мові можна буде писати дисертації. Це буде означати, що українська мова рівнорядна з англійською, як тепер російська, і що вона становить окремий предмет студій.

Це може статися в кожному університеті, де є слов'янознавство, але важко припустити, щоб у десятьох університетах був щороку достатній доплив студетів на слов'янський відділ, тому краще було б, якби вищі студії (ґраджуейт) концетрувалися в двохтрьох університетах, але щоб у всіх катедрах ,де буде бодай 10 українських студентів, були два-три курси україністики. Це залежить від самих студентів. Студенти можуть студіювати всякі інші предмети, а українську мову брати з престижевих мотивів, щоб вона, як предмет навчання існувала і вдержалася. Інша справа, що вона їм в житті стане не раз у великій пригоді. І коли хто з них схотів би потім присвятитися україністиці науково, той мусів би перейти на вищі студії до того університету, де є слов'янознавство і де україністика мала б право головного предмету.

Щоб студентству, одначе, в цій справі допомогти, треба повести широку освідомчу акцію як серед батьків, так і серед молоді, зокрема середньошкільної. Це не значить, що студентів треба якимсь способом змушувати вибирати на студії якраз слов'янознавство. Предмет студій має бути справою добровільного вибору чи особистих зацікавлень, але освідомлювати й заохочувати треба всіх, бо між ними завжди знайдеться декілька таких, що їм якраз славістика може бути по душі.

ЗБІЛЬШЕНІ ПОШТОВІ ОПЛАТИ ОБОВ'ЯЗУЮТЬ ВІД 1-го СЕРПНЯ

Ню Йорк. — Поштові уряди пригадують, що від 1-го серпня обов'язують збільшені оплати від поштових посилок. І так оплата від звичайного листа виносить 4 центи, від листа, пересиланого летунською поштою — 7 центів; від картки — 3 центи, летунською поштою картки — 5 центів. Листи до Канади — 4 центи, картки до Канади — 3 центи. Листи до всіх інших держав — 8 центів, а картки по 5 центів.

ВОНИ ВІДХОДЯТЬ...

Жмуток споминів на свіжу могилу апеляційного судді св. п. Антона Рака

Вістка про смерть апел. судді св. п. Антона Рака нагадала знов, що невмолима смерть щораз то частіше забирає з-поміж нас тих старих піонерів, які своїм життям, повним наполегливої праці для України, приготовили ту нову геройську боротьбу за державну незалежність, що наш нарід веде вже сорок років.

Пишучи цей спомин про ту небуденну людину, користуюся згадками з часу, який нам довелося разом прожити.

Вчасною весною 1908 року приділено св. п. Антона Рака до служби в повітовому суді у Винниках біля Львова в характері т. зв. комісаря для спростування ґрунтових книг. Населення в не німецьких країнах тодішньої австро-угорської монархії не могло погодитися з німецькою доктриною, що перенесення речевих прав на недвижимостях може наступити лиш на основі письменної грамоти та впису до Ґрунтових книг. По селах далі примінювано старий слов'янський звичай усного переношення речевих прав, головно права власности, з бігом літ довело до того, що фактичний стан не годився зовсім зі станом ґрунтових книг. Тому лихові мав зарадити новий закон.

Роля комісаря для спростування ґрунтових книг була в галицьких умовинах незвичайно важною. Він міг допомогти нашим селянам, часто неграмотним. Тимто правдивим щастям для винницької судової округи можна назвати назначення на те становище судді св. п. Рака. Вкоротці показалося, що це правдивий „білий крук" між суддями-українцями. Це були часи австрійсько-польської влади, за якої державного урядовця вважалося великим патріотом, якщо він ходив до церкви, прилюдно вживав рідної мови, читав свої часописи тощо. Тому дивним було, коли судд.. Рак включився в зорганізоване українське життя у Винниках. І до того став провідником того ж життя! І як суддя він був добрим українцем. Всі справи з українськими сторонами полагоджував в їхній рідній мові, в тій мові видавав рішення, а на закид тодішнього начальника суду — москвофіла, що в суді немає стільки писарських сил, які знали б українську мову, зимно відповів, що треба змінити мовні закони або — писарів! А вже в переправах з селянами виступав як їхній правдивий добродій. Відповідним поступуванням не допускав до довготривалих і коштовних процесів, а лихварів змушував до редукції домагань загрозою карних донесень за лихву.

Включення судді Рака в зорганізоване українське життя у Винниках спричинило значне оживлення того ж життя. Він організував при читальні „Просвіти" аматорський гурток, оживив хор, в якому сам співав, а в короткому часі дав поштовх до заснування кредитової кооперативи для цілого судового повіту. Цілу його працю характеризує надзвичайна енергія, наполегливість і відвага! Цілими днями він працював по селах, а по короткому відпочинку вдома він був вже в читальні. А відвага! Треба перенестися гадкою в тодішнє життя, щоб зрозуміти, що вже сама така участь в народній праці була для австрійського судді дуже небезпечною. — Суддя Рак незвичайно здібний правник, стояв на становищі, що це ласка з його сторони для уряду служити як суддя. Він міг кожньої хвилини перекинутися до адвокатури і стати вповні незалежним. Те його становище доводило його часами до виступів, які межували в карною відповідальністю. Коли пам'ятної неділі 12-го квітня 1908 р. прийшла перша вістка про вдалий атентат на намісника Галичини, всемогучого Потоцького, суддя Рак в присутності більшої кількости людей в місцевій читальні відізвався: „Добре зробив! Те належалося вже давно тому лайдакові як всім старостам та іншим польським цуцикам". Ця похвала злочину — була вже дійсно карним проступком, та брак доносників не викликав ніяких лихих наслідків.

Свою діяльність не обмежував він до самих Винник, але обіймав і цілий судовий повіт, дбаючи головно про піднесення економічного стану селянства. Його заходами розпарцельовано фільварок Копань між українських селян. Для них він вистарався ще й про довгоречинцеві позички в Земельному Банку у Львові. Селяни мали землю „прямо даром", бо по кількох літах прийшла перша світова війна, а по ній девалюація гроша, так, що всі позички сплаченоількома сотнарами збіжжя.

Заходами судді Рака набуто для читальні „Просвіти" у Винниках від Краєвого Виділу більшу недвижимість в центрі містечка. Він заініціював збірку фондів на будову пам'ятника Шевченка, який вибудувано на читальняній площі і відкрито в сторіччя народин Поета. Попри освітньо-економічну ділянку суддя Рак займався також і політичною діяльністю. Завдяки йому зорганізовано у Винниках відділ Національно Демократичної Партії, яка вела свою організаційну роботу так успішно, що в парляментарних виборах в 1911 р. всі українські голоси впали на українського кандидата.

Та це вже був лебединий спів судді Рака у Винниках. Він покінчив працю при ґрунтових книгах і його перенесено до окружного суду в Тернополі. Про його діяльність в тому останньому місті не можу подати ніяких споминів з автопсії, та що вона мусіла бути подібною до винницької, свідчить те, що під час окупації Тернополя москалями в 1914-1915 рр., його вивезено, як одного з перших на Сибір. Там він пробував до 1921 р., а після повороту нові окупанти — поляки — прийняли його без ніяких труднощів до служби.

Початково приділено його до служби в Стрию, звідкіля під кінець двадцятих років він перейшов до окружного суду у Львові. І тут знов довелося мені з ним стрінутися, а то й спільно працювати в редакційній Колегії правничого журналу „Життя і Право", видаваного СУА під начальною редакцією пок. д-ра Костя Левицького. Суддя Рак опрацьовував для того журналу відділ судових оречень. З дискусій на редакційній колегії, де він дуже часто забирав голос та й загалом з тодішних розмов з суддею Раком, я набрав переконання про його велике фахове знання. В тому знанні він об'єднував теорію з довголітньою практикою, що йому позволяло розв'язувати найтрудніші справи. Мав марку найздібнішого і найкращого судді в львівському окружному суді, а апеляції проти умотивованого ним вироку були безвиглядні. Довгий час провадив він найтрудніші справи відшкодувань за нещасливі випадки, спричинені самоходовим рухом.

Відтак додано йому ще й провід в т. зв. малій алепяції, цебто у відкличному трибуналі проти вироків городських судів. І тут знов заясніла вповні громадянська діяльність судді Рака. Треба зважити, що ділося те в часах, коли до судівництва приходили що раз то слабші під інтелектуальним оглядом судді-поляки, що їх назначення опиралося головно на партійній приналежності. Важним чинником дальшого обниження рівня судівництва було перелюднення адвокатури. У Львові на 250 тисяч населення було понад 900 адвокатів. Велика кількість їх не в'язалася ніякими приписами адвокатської гідности і вживала всяких способів включно з перекупством, щоби тільки поставити на своїм. — На тлі тих відносин стає щойно ясним, скільки доброго міг зробити суддя того формату, що пок. Рак. Якщо він наткнувся на якусь не зовсім на його думку чисту справу, то, касуючи вирок нищого суду, він заразом давав тому ж судові директиви, що належить доповнити в поновному поступуванню, директиви які часто пересуджували вирок. А часто, зносячи вирок нижчого суду, видавав новий вирок, зовсім противного змісту.

Та й саме переведення розправи мало свій, судді Ракові питомий, стиль. Виключені були всякі сварки між заступниками сторін, які мусіли говорити коротко і речево, уникаючи всякого патосу. Як високо цінили його поляки, — свідчить найкраще те, що навіть притягання одного з його синів до відповідальности в славному процесі Степана Бандери і тов. за вбивство польського міністра Перацького не викликало для судді Рака ніяких наслідків. В тому самому часі, коли син відповідав в процесі, батько виконував судейські обов'язки в окружному суді у Львові! Щойно пізніше перенесено суддю Рака на рівнорядне становище до Тарнова, де його вже й захопила друга світова війна. А це було з щастям для нього, бо будь він у Львові в рр. 1939-41, він був би напевно в найкращому разі найшовся в одному з концлагерів СССР. В останнє довелося мені стрінути суддю Рака у Львові під час німецької окупації. Він тоді займав становище апеляційного судді і, мабуть, і віцепрезидента апеляційного суду у Львові. Якнебудь пригноблений тим, що його син був в'язнений в німецьких концентраках, він все таки з притаманною йому наполегливістю працював над організацією судівництва. Ми стрічалися в комісії перекладів польських законів на українську мову. Тоді часто доводилося мені чути його погляди, що німці програють війну, а по їх програній витворяться на наших землях відносини, коли ми будемо мусіли негайно перейняти владу. І тому, на його гадку, час німецької окупації треба використати для організації кожної ділянки державного життя, головно судівництва і адміністрації.

А потім прийшла еміграція, і мені вже не довелося більше стрінути суддю Рака. Останньо десь в 1948 р. розказували мені наші люди, яких кінець війни застав у Відні, таку історію. Під кінець війни перебував він у Відні і мав нещастя попасти під большевицьку окупацію. Разом з другими втікачами з Західних Земель його придержано, а потім спільно допитувано, з яких причин кожний втікав. І тоді, коли кожний видумував найрізнородніші причини втечі та не признавався, що він українець, — то суддя Рак відважно заявив, що він українець та що він ніколи не погоджувався з большевицьким режимом і тому, не бажаючи в ньому жити, виїхав. Тоді той сам большевик, який вів допит, відізвався до присутніх, що ось, мовляв, найшлася одна порядна людина, що признає відкрито причину своєї втечі. А всі інші думають те саме, але не мають відваги признатися. І суддю Рака звільнено

На скільки та історія є правдивою — важко мені сказати. Одно можу тільки ствердити, а саме, що хто знав суддю Рака так добре, як я, може вповні повірити в правдивість тої історії. Він ніколи не кривив душею, у нього лінія поступування в загальних справах була все ясна і одна — Україна і поза тим нічого більше. З тої лінії він ніколи не зійшов, а в потребі мав все відвагу боронити свого становища і то з повною енергією. На народній ниві працював з чисто ідеалістичних мотивів. Далеким було для нього в'язати з тою працею якінебудь матеріяльні користі, посольські мандати і т. п. Жив і працював дійсно для одної ідеї: Для добра Батьківщини.

Д-р Ярослав Левицький

● **Джордж Петерсон** із **Маскетайну, Айова,** довідавшись про те, що від 1-го серпня поштова оплата буде підвищена, вислав своїм знайомим сотки різдвяних карток, додавши до них таке вияснення: „Довгі роки мене вчили, що заощаджене пенні — це зароблене пенні. Висилаю Різдвяне поздоровлення в липні, бо в грудні поштові оплати будуть збільшені".

● **Лондонська газета „Нюз Кронікл"** принесла неприємну для англійців вістку, що Винстон Черчил восені цього року виїде на постійний побут до південної Франції. Лікарі ствердили, що англійський клімат шкідливий для здоров'я Черчила, і що він може перебувати в своїй батьківщині лише в літніх місяцях.

● **З Чехо - Словаччини** видалено другого секретаря і консуля французької амбасади вПразі ніби за недозволені транзакції з валютою.

● **До Української Католицької Церкви у Бразилії** належало в минулому 1957 році 11,355 українських родин. Усіх церков і каплиць є тепер 120, що їх обслуговує 7 світських священиків і 30 із Чина оо. Василіян. Сестер (Сестри Служебниці, Катехитки св. Анни і Преосв. Серця Ісусового) є в Бразилії понад 300.

✝

МИХАЙЛО ВУС, член Б-ва св. Петра і Павла, Відд. 400 в Іселін, Па., помер 19. червня 1958 р., не залишаючи жадної Рідні. Покійний родився 1885 р. в с. Черчик. Поховано на цвинтарі Union Cemetery, Iselin, Pa. — В. Й. П.!

С. Семуський, секр.

МИХАЇЛ ВАЦЛЮК, член Б-ва св. Ів. Хрестителя, Відд. 76 У. Н. Союзу, помер 10 липня 1958. Покійний полишив дружину Ксеню. Походив з с. Романівка, Тернопільського повіту, Зах. Україна. Похорон відбувся 13 липня 1958. — В. Й. П.!

В. Салабун, секр.

МИХАЙЛО СНІГУР, довголітний член Т-ва Укр. Січ, Відд. 39 У. Н. Союзу в Сиракюз, Н. Й., помер 26. липня 1958 р., проживши 74 роки. Покійний родився в Галичині, до Америки прибув в 1900 році. Покійний брав живу участь у громадському житті, основник і старший брат греко-кат. церкви св. І. Хрестетеля, основник і член ради директорів У. Н. Дому, член О.Д.В.У. та бувший касир 39. Відд. У. Н. Сойзу. Полишив в смутку шість доньок Марію, Ольгу, Анну, Юлію, Софію і Дороту та трьох синів Бенямін, Михайло і Вілліям. Похорон відбувся дня 28 липня з пох. заведення до гр.-катол. церкви, а відтак на параф. цвинтар при участі Родини, Членів Т-ва та Приятелів. — В. Й. П.!

Уряд Т-ва.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

В останньому часі багато членів УНСоюзу, що є передплатниками „Свободи", пересилають схвалену 24-ою Конвенцією доплату на поштову пересилку „Свободи" в сумі 15 центів місячно безпосередньо до Адміністрації „Свободи", часто з всілякими іншими розрахунками. Ці 15 центів місячно на доплату до поштової пересилки „Свободи" члени УНС повинні вплачувати тільки рівночасно із своїми місячними вкладками до УНСоюзу на руки секретарів Відділів УНС, а безпосередньо до Адміністрації „Свободи" повинні переслати свою доплату на поштову пересилку в сумі 15 центів місячно (90 центів піврічно або $1.80 річно) тільки жінки, що є членами УНСоюзу і передплачують „Свободу", та в сумі $2.00 річно тільки ті передплатники, що не є членами УНС. Дуже прохаємо придержуватись тієї процедури.

ТАРЗАН, ч. 4102 На все рішений ворог.

TARZAN AND HIS MEN SAW NO SIGN OF SURVIVORS IN THE DEBRIS BELOW --

THEN FILED BACK TO THE VILLAGE TO TELL TOM OF THEIR GRIM, YET NECESSARY, VICTORY.

BUT LATER, A BRUISED FIGURE ROSE FROM THE RUBBLE. FATE ALLOWED JIM CASEY LIFE, A LIFE SWORN NOW TO VENGEANCE!

10-2-4102

Тарзан і його люди не бачили жадного знаку життя між руїнами внизу...

Тоді пішли гусаком назад до села, щоб розповісти Томові про свою жорстоку, але потрібну перемогу.

Але пізніше подряпана постать піднеслася з-поміж каміння. Доля дала Джімові Кейсі життя, а те життя він заприсяг на помсту!

● РОЗШУКИ ●

ПЕТРО БІЛИК пошукує сина БОГДАНА БІЛИКА, який походить з с. Марянка, пов. Тернопіль, опісля забраний на працю до Німеччини. Хто знав би про нього прошу писати на адресу: Myroslaw Dykyj, 4801 So. Laflin St., Chicago 9, Ill.

Зміна адреси

До Адміністрації „СВОБОДИ".
81-83 Grand Street
(P. O. Box 346)
JERSEY CITY, N. J.

Долучаю 10 центів — прошу змінити мою адресу.

Моя СТАРА адреса була:

ЧИСЛО ВІДДІЛУ (якщо член УНС) ________

Ім'я і прізвище ________

Адреса ________

____

Моя НОВА адреса така:

Ім'я і прізвище ________

Адреса ________

Адреса ________

____